مەنسور حیکمەت و کۆمۆنیزمی سیاسی. حەمید تەقوایی

{دەقی ئەم نوسینە لەسەر بنەمای باسی سیمینارێک نوسراوەتەوە کە لەژێر هەمان ناونیشاندا پیشکەشکراوە. هەندێکی لێ کەمکراوەتەوەو چەند پەڕەگرافێکی بۆ زیادکراوە}.

ئەم سیمینارە بەبۆنەی هەژدەهەمین ساڵیادی مەنسور حیکمەتەوەیە.

هەژدەساڵە کە ئەومان لەدەستداوەو هەموو ساڵێک یادی لەدەستدانی دەکەینەوەو سەبارەت بەدەورو نەخشی لە بزوتنەوەی کۆمۆنیستی و تیئۆریەکانی و دەستکەوتانیەوە وتووێژ دەکەین.لەم سیمینارەدا ئامانجم ئەوەیە کە تایبەتمەندی سیاسی کۆمۆنیزمی مەنسور حیکمەت ڕونبکەمەوە.لەوانەیە لە یەکەم تێڕوانیندا سیاسی بونی کۆمۆنیزم ڕون بێتە بەرچاو،ئاشکرایەکە کۆمۆنیزم ڕاستەوخۆ بەسیاسەتەوە پەیوەستەو تابەتمەندی سیاسی هەیە بەڵام بۆ کۆمۆنیزمی کرێکاریش بەهەمان شێوە ڕون وبەو پێیە پاشگری گرێکاری پیوستە بە ئەوەی کۆمۆنیزمی ڕاستەقینە لە کۆمۆنیزمە هەمەجۆرەکانی بۆرژوازی جیابکەیتەوە،کۆمۆنیزمی سیاسیش بە خۆجیاکردنەوە لەو کۆمۆنیزمانە دەخرێتە ڕوو کە ئایدۆلۆژی ودەستەگەرا و مەکتەبین.ئەڵبەت ئەگەر بیروبۆچون و هێڵ وسیاسەتێک کە مارکس خستویەتە ڕوو ودواتر لە مانیفێستی کۆمۆنیستدا ڕاگەینراوەو لەلایەن ئەحزابیکی وەکو بەلشەفیزم لە ڕوسیا نوێنەرایەتیان دەکرد بەردەوام بوایە نە پێوستمان بە پاشگری کرێکاری و نە بە پاشگری سیاسی دەبوو.بەڵام بەداخەوە ئەمە ڕوینەدا.هێزەناسیۆنالیستە سەربەخۆ خوازەکان و پیشەسازی کردنەوە خوازەکان لەوڵاتانی ژێردەستە خۆیان ناونابوو کۆمۆنیست و لە ڕوسیاو وڵاتانی ئەوروپای ڕۆژهەڵات لە ژێرناوی کۆمۆنیزمدا شێوازێک لە رژێمی سەرمایەداریی دەوڵەتیان دامەزراند بوو کە شکستی خوارد وهەرەسی هێنا و ئەو هێزانەشی کە سەربەو کەمپە بون سەردەمیان کۆتایی هات.لەو باردۆخەدا زۆر پیویست بوو کە کەسیکی وەکو مەنسور حیکمەت ئاڵای کۆمۆنیزمی کارگری بەرز کاتەوەو لە کۆمۆنیزمی ڕوسی وچینی و هیتری جیابکاتەوەو ڕاستبون و گرنگی وپێویستی کۆمۆنیزم وپەیوەندیەکەی بە داوکاری وئامانجی ئینسانی و ژیان وخەباتی هەموو ڕۆژەی جەماوەری کرێکارو جەماوەری خەڵک پیشان بدات.لە ماوەی ئەم بیست ساڵەی کە بەسەر مەرگی مەنسور حیکمەتدا تێدەپەڕێت ڕوداویکی زۆر ڕویانداوە کە ڕاستەتی وپێویسبون وشیاوی

ئەو کۆمەنیزمەی کە ئەو ناساندی بە ئاشکرا نیشانداوە پێویستی وشیاوی کۆمەنیزمی مارکسی،کۆمەنیزمی مانیفێست،کۆمەنیزمیک کەهەر لەسەرەتاوە بەیاربوو کرێکاری بێت وسیاسی بێت.

کاتێک باسی"کۆمەنیزمی سیاسی" دەکەین خاڵی یەکەم ئەوەیە کە بە جیاکردنەوە لەکام جۆرە کۆمەنیزم تایبەت مەندی سیاسی بەکار ئەهێنین؟

کۆمەنیزمی کرێکاری بۆ جیاکردنەوە بوو لەو کۆمەنیزمانەی کە پەیوەندیان بەچینی کرێکارەوە نەبوو،ناکرێکاری بون،کۆمەنیزمی جۆری چینی ،جۆری ڕوسی، کۆمەنیزمی جۆری چریکی وهیتر.کۆمەنیزمی سیاسی بۆ جیاوازیە لە کۆمەنیزمی دەستەگەراو،ئایدۆلۆژیگەرومەکتەبی،ئەو کۆمەنیزمانەی کەبنیاتنراون لەسەر بنەمای باوەڕی بێگەرد وبەهەڵوێستگیری و سنوردانان دەناسرێتەوە. ئەم جۆرە کۆمەنیزمە ناسیاسیانەش بەشێکن لە بزوتنەوەو باڵە جیاوازەکانی کۆمەنیزمی ناکرێکاری و کە ڕیشەیان لە بزوتنەوەی چەپی ناسیۆنالیستیدایە بەڵام من لەم باسەدا نامەوێت باسی ئەو لایەنەی بابەتەکە بکەم و هەوڵ ئەدەم نا سیاسی بونی دەستە ئایدۆلۆژیەکان بە نیشاندانی ناپەیوەستیان بە خەباتی چینایەتیەوە لە مەیدانە جیاوازەکاندا بکەمەوە وشرۆڤەی بکەم.

مەنسور حیکمەت یەکەم جار ساڵی ١٩٩٩دا لە نوسینێکدا لەژێر ناوی"حزب و کۆمەڵگە: لە گرۆپی فشارەوە تا حیزبی سیاسی"دا ڕەخنەی لەم جۆرە کۆمەنیزمە دەستەییە-ئایدۆلۆژیە دەخاتەڕوو.مەبەستی ئەو لە گروپی فشار ئەو"کۆمەڵە بیروباوەڕیانە" و"جڤاتە هزریانە"ن کە دەسەڵاتی سیاسی و"کاریگەری دانان لەسەر هاوکێشەی سیاسی"لەکۆمەڵگەدا زاڵە نیە بەسەر تێڕوانین وکاروکردەوەیاندا.ناکۆمەڵایەتیی وناپەیوستیان بە ئاڵوگۆڕە سیاسیە زیندوەکانی کۆمەڵگەوە تایبەتمەندیەکی تری ئەم جۆرە هیزانەیە.مەنسور حیکمەت ئەم تایبەت مەندیانەشیانی بە"قۆشە سور پۆشەکانی پەرستگای مێژوو"ناودەبات وڕەخنەیان لێدەگرێت.

مەبەست لە کۆمەنیزمی نا سیاسی ئەو شێوە کۆمەڵە ومەحفەلانەیە.

کۆمەنیزمی کرێکاری،کۆمەنیزمی مەنسور حیکمەت،لە بنەڕەتدا لەخۆجیاکردنەوەی لەو باڵە جۆراوجۆرانەی کۆمەنیزمی بۆرژوازی ولە ڕەخنەگرتنی قوڵ لەئەوان خۆی پیناسەدەکات وە بەداخەوە کۆمەنیزمی بڕوایی(عەقیدەتی)-مەکتەبی شێوازێکی باوی کۆمەنیزمی ناکرێکاری سەردەمی ئەمەیە.لق وپۆپە سیاسی کۆمەڵایەتیەکانی کۆمەنیزمی بۆرژوازیش هەن وەکو(کۆمەنیزمی چینی و ڕوسی دوو نمونەی بەرجەستەی کۆمەنیستە ناکریکاریەکانن بەڵام سیاسی وکۆمەڵایەتن).بەوا تایەکی تر بێگومان هەر هێزێکی کۆمەنیزمی بۆرژوازی ناسیاسی ومەکتەبی نیە بەڵام بەدڵنیاییەوە هەر کۆمەنیزمێکی مەکتەبی پەیوەستە بە بلۆکی

کۆمۆنیزمی بۆرژوازیەوە.

تێگەشتنی کۆمۆنیزمی مەکتەبی لە خەباتی چینایەتی

یەکەمین خاڵی جیاکردنەوەی کۆمۆنیزمی سیاسی لە کۆمۆنیزمی ناسیاسی ئاگایی و تێگەشتنیانە لە دیاردەیەک و دەستواژەیەکی بنەڕەتی واتە لە خەباتی چینایەتی. کۆمۆنیزمی سیاسی لەڕوی میتۆدۆلۆژی و لەشێوازێک کە خەباتی چینایەتی دەبینن و شرۆڤەی دەکەن ولەسەر ئەو بنەمایە خەبات وچالاکی دەکەن بەتەواوەتی جیاوازە لە کۆمۆنیزمی ناسیاسی ومەکتەبی کە ئەویش لەو باوەڕەدایە کەنوێنەرایەتی چینی کریکاردەکات.تایبەتمەندیەکی کۆمۆنیستە مەکتەبیەکان ئەوەیە وەک مەنسور حیکمەت دەڵێت"ڕیژەیەکی بەرز" لە وشیاری و ئاگادار بون بە چینایەتی بون دەهێنننە ناو خەباتی چینایەتیەوە.گوایە چینەکان و لەپیشەوەیاندا چالاکوانەکان وهەڵسوڕاوان و جەماوەری خەڵکەک کەلەخەباتدا دەرگیربون دەزانن کە سەرقاڵی خەباتی چینایەتین.لەم ئەرکەدا وشیارن و ئەوە دەزانن کەلەگەڵ ئەو چینەی کە ناکۆکە لەگەڵیاندا شەڕ دەکەن.وەبەبێ ئەم وشیاری و ئاگاداربونەوەیەی خەباتکاران،خەباتی چینایەتی ڕونادات. بەم تێگەشتنە،مارکسیزم وەک زانستی ڕزگاری جینی کریکار و تیئۆریەک کە خەباتی چینایەتی شرۆڤەکردوە و نیشانی داوە کە مێژوی کۆمەڵگەی مرۆڤایەتی مێژوی خەباتی چینایەتیە و هیتر دەگەڕێت بۆ پێش مەرجی خەباتی چینایەتی!بەشێوەیەک گوایە بەر لەوەی مارکس قسە لەبارەی خەباتی چینایەتیەوە بکات لە مێژودا خەباتێکی لەو شێوەیە بونی نەبوە!

ئەمە میتافیزیکە کە پێی وایە دیاردەیەک لەگەڵ وشیاریدا دروست دەبێت.ئەگەر ئیوە تیوێژینەوە بە هەڵوێستی کۆمۆنیستە ناسیاسیەکان لە مامەڵەکردنیان بە ترۆپکی خەباتی چینایەتیەوە واتە بە شۆڕش دەبینیت کە شۆڕش ئەگێڕدرێت بە خەبات نیوان چەپەکان و نا چەپەکان.نیوان کۆمۆنیستەکان ونا کۆمۆنیستەکان،یان نێوان شوین کەتوانی مارکس و ئەوانەی بەرهەڵستکاری مارکسن. یەکەم وادیارە پێش مارکس شۆڕش بونی نەبوە و دوهەم دوای مارکسیش تەنها ئاڵوگۆڕێک شایستەی ناوی شۆڕش بێت ئەوەیە کە مارکسیستەکان ڕابەرایەتی بکەن.وادیارە مارکس وتویەتی شۆڕش دیاردەیەکە کە لە ژێر ڕابەرایەتی پەیڕەوانی مندا !وە ئەگەر وانەبێت ئەوە ئاڵوگۆڕێکە بەهەر ڕادەیەکیش ژێرەو ژورکەریش بێت شۆڕش نیە.

شۆڕش خۆی لوتکەی وەیان دەرکەوتنی زۆر ئاشکرای خەباتی چینایەتیە.کەسێک کە تێگەشتنی زەینیانەو وشیاری لە خەباتی چینایەتیدا بەپێش دەکەنە پێش مەرج،لە هەڵوێستیگیری بەرامبەر بە شۆڕشەکاندا بە پاسیفیزمێکی تەواو کۆتایی پێدێت.دیاردەیەکی بابەتی

نکوڵی لێ دەکەن وپەسەندی ناکەن لەبەر ئەوەی کەلەگەڵ زەینیەتیاندا یەک ناگرێتەوەو لەگەڵ پێوانە زەینەکانیانی ئەواندا نزیکایەتی نیە .لەئاکامدا ئەنجامدانی کارو ئەرکێکیش بۆ خۆیان قایل نابن.کۆمۆنیزمی ناسیاسی لە مام□□کردنیاندا لەگەڵ مەیدانەکانی تری خەباتیشدا ئەم میتاڤیسیزمە زاڵە.

ئاکامێکی تری ئەم جۆرە تێڕوانین□،سنوردارکردنەوەی خەباتی چینایەتیە تەنها بەخەباتی کرێکارانەوە.خەباتی چینایەتی سنوردار ئەکرێتەوە بە خەباتی کرێکاران لە پێناو داخوازیە پیشەییەکانیان وەیان بەلای زۆرەوە لەدژی دەوڵەت وخاوەن کارەکان بۆ بەدەست هێنانی مافەکانیان.لەم دیدگایەدا بۆ نمونە کەخات دژی مەزهەب و یان خەباتی ژنان دژی هەڵاواردنی رەگەزی ئەرکێکی چینایەتی نیە گوایە دەسەڵاتی ئاین بەسەر دەوڵەت وکۆمەڵگە ویان چەوسانەوەی ژنان پەیوەندی بەچینەکان وباڵادەستی چینێک بەسەر چینێکی تردا نیە.شێوازی فۆرمۆلەکراوە و تیئۆریزەکراوی ئەم بیرکردنەوە بەش بەشکردنی مەسەلەکان و مەیدانەکان وخەبات بەسەر دیموکراتی وسۆسیالیستیدا یە.وە ئەو خەباتانەی کە بەدیموکراسی لێکدرێنەوە چینایەتی نین و ئەگەر چینایەتیش بن ئەوە چاکسازی خوازی و ڕیفۆرمیستی و لەپەراوێزدان و بەڵای زۆرەوە دەکرێت بەمەرج پشتیوانی بکەیت وپێگەی کۆمۆنیزمیان تێدا بەهێز بکەیت.

بەگشتی ئەمە مامەڵەی چەپی ناسیاسیە لەگەڵ خەباتی ئێستای بەشە جیاوازەکانی کۆمەڵگەدا.لەم دیدگایەدا کریکار یەکەم تەنها بەشێکی بەرهەمهێنەرە.لە ئەنجامدا گوایە کرێکار وەک ژن یان وەک پەنابه□ر یان تاکی سەربە میللەت وئاینی جیاواز و بەگشتی وەک هاوڵاتیەک دەردو کێشەی نیە دوهەم خەبات وناڕەزایەتیەکانیشی تەنها لە چوارچێوەی کارخانەدا دەمێنێتەوە.کاتێک لەم گۆشەیەوە سەیری خەبات دەکەیت خەباتی چینایەتی سنوردار دەکرێتەوە بۆ ڕێژەیەکی لەسەدای(٪) بچوک لەو کێشمەکێشە چینایەتیە گەورەیەی کەلە کۆمەڵگەدا لەئارادایە.وەک ومەنسور حیکمەت دەڵێت وشەی خەبات تەرجومەیەکی باشی زمانەوانی نیە بۆ struggle کەلە ئینگلیزیدا بۆ خەباتی چینایەتی بەکار دەهێنرێت.

کێشمەکێش یان دوژمنایەتی و ڕوبەڕوبونەوەی چینایەتی تەرجومەیەکی گونجاوترە. ئەم کێشمەک□ش لە مەیدانی ڕۆشنبیری وه□ونەری وئەدەبیات ولە فلیم وشانۆو موسیقا لە ئارادایە و لە سیاسەت و ئابوری و کێشە کۆمەڵایەتیەکانیشدا،ئەم کێشمەکیشە چینایەتیە پشوو هەڵنەگرەو هیچ پەیوەندیەکی بە وشیاری تاکەوە نیە.

لە هەڵسوکەوتی کۆمۆنیزمی مەکتەبیدا لەگەڵ ئاکتیڤیستەکان و هەڵسوڕاوانی بزوتنەوە ناڕەزایەتی و حەقخوازانەکانیشدا ئەم

بەریەککەوتنە دەرونیە د□ بێنیت.هەڵسوڕاوەکانی دەرگیر لە جوڵانی□و□یەکدا لەسەر بنەمای دەورو کاریگەری کردەییان هەناسەنگێنن بەڵکو ب□ پێی پەیوەندیە هزری وباوەڕیەکانیان بڕیاریان لەسەر دەدەن وجوڵانی□و□کەش لەسەر بنەمای بۆچون وهەڵوێستی ئاکتیقیستەکان هەڵدەسەنگێنرێت.لە زەینێتی سەرەوخواری کۆمۆنیزمی مەکتەبیدا ئەوەی کە بزوتنەوە و چوڵانی□و□ی□کی ن□□زایەتی چ ناوەرۆکێکی هەیەو بەشوێن چ داخوازی و ئامانجێکەوەیە بەتەواوەتی لە ژێر تێشکی ئەوەی کە هەڵسوڕاوەکانی خاوەنی چ باوەڕو مەیلێکن ئەوەستێت.کۆمۆنیزمی ناسیاسی هەر بەوجۆرەکە خۆی لەسەر بنەمای باوەڕ و هەڵوێستی ڕادیکاڵ بەچەپ دەزانێت، بزوتنەوەو جوڵانی□و□ ن□□زایەتیەکانیش لەسەر بنەمای باوەڕی ناکۆمۆنیستی هەڵوسوڕاوەکانی، بە ناشۆڕشگێڕو ڕاست□ەو کە جێگەی پشتیوانی نین هەڵدەسەنگێنن.بنەمای هەردوو هەڵسوکەوتەکە زەینی ومەکتەبی و پەیوەندیان بەواقیعەوە نیە.یەکێک لەو فاکتەرانەی کە ئ□ بێتە هۆکاری ئەوەی کە کۆمۆنیزمی فیرقەیی بەتەواوەتی پاسیف بێت و بهنرێتە خۆوارەە ئاستی تەنها بۆ کۆمەڵێک بۆچون وهەڵوێست هەر ئەم تێگەشتنە ئیسکۆلاستیکی و میتافیزیکیەیەلە خەباتی چینایەتی و لە هەڵسوڕاوانی مەیدانە جۆراوجۆرەکانی ئەم خەباتە.

لە ڕوانگەی ئێمەوە .لەڕوانگەی کۆمۆنیزمی،خەباتی چینایەتی کێشمەکێشی بەردەوامە کەلە هەموو ڕوەکان و ڕەوندەکان وئاڵوگۆرە فکری و کۆمەڵایەتی وسیاسیەکاندا، تەنانەت لە مشتومڕێکی نیوان دەسەڵاتدارەکان وحزبە دەوڵەتیەکان لە هەموو وڵاتاندا، تەتوانیت شوێن پێی ببینیت، ئەم شرۆڤە تۆکمەیە لەهەموو نوسراوەکانی مەنسور حیکمەتدا، بەتایبەتی لە"جیوازیەکانی ئێمە"و سیمیناری یەکەم و دوهەمی کۆمۆنیزمی کرێکاریدا بوەتە جێگەی باس و ڕونکردنەوەی لەبارەوەدراوە، بەوتەی مەنسور حیکمەت تەنانەت لە فەرهەنگ و لە هونەرو ئەدەبیات ولە بەهاکان و ئاکارەکان و هیتردا دەی بینیت کە دوو تێڕوانین هەیە دوو بیرکردنەوە هەیە دوو چاوەڕوانی هەیە،دوو بەش بەهاکان و ئاواتەکان وئارەزوەکان هەن کە بەیەکیان دەڵێین چەپ و بەوی تریان دەڵێین ڕاست و ئەمە دەرکەوتنی ململانیی چینایەتی نیوان دوو چینە بنەڕەیەکەیە لەهەموو ڕویەکەوەیەو.

ئەمە مانای واقیعی وبابەتی خەباتی چینایەتیە.کاتێک مارکس دەڵێت خەباتی چینایەتی مێژوو دروست دەکات مەبەستی ئەوەیە وە نەک تەنها ئەوکات□ن□ی کرێکار مان دەگرێت وە یان کاتێک کە شۆڕشەکان ڕوئەدەن.لەکاتێکیش کە بەڕواڵەت هەموو شتێک ئارامە،لەبارودۆخیکیشدا کە شۆڕش یان ن□□زایەتیەکی کۆمەڵایەتی بەرچاو لەئارادانیە،دوژمنایەتی چینایەتی ڕاناوەستیت.لەهەموو

دۆخێکدا ئەوەی کە یەکلاکەرەوەیەو د□و□ت□ دیکتاتۆرەکان وپەڕلەمان و ئۆرگانەکانی دەسەڵات لە کۆمەڵگەدا ناچار دەکات دەت بۆ ئەم یان ئەو سیاسەتە بەرن و ئەم یان ئەو هەڵوێستە وەربگرن کێشمەکێشێکە کە بەوتەی مارکس تاوێک بەنهێنی وتاوێک بەئاشکرا لەکۆمەڵگەدا بەردەوامی هەیە.لەسەردەمانی شۆڕشدا یان کاتێک بزوتنەوە کۆمەڵایەتی فراوانەکان پیکدێن،خەباتی چینایەتی ءاشکرا بووە. بەڵام لە بارودۆخی'ئارام"یشدا خەباتی چینایەتی بەردەوامی هەیە.ئەمە وێنایەکی تەواوە لە خەباتی چینایەتی خاڵی دەست پێکی خستنە دەستوری پراتیکێکی فراوانە بۆ کۆمۆنیستەکان.

کۆمۆنیزمی پراتیک

کۆمۆنیزمی سیاسی کۆمۆنیزمی پراتیکە. ب□ پێچەوانەی بیرکردنەوەی چەپی مەکتەبیەوە، سیاسەت تەنها هەڵویستگیری وڕاگەیاندنی هەڵوێست نیە،تەنها باوەڕبون بەوە نیە کەشتێک باشەو شتێکی تر خراپەو دەربڕینی باوەڕو تەنانەت ولێکدانەوەو ه□س□نگاندن بەس نیە،ئەگەری هەیە کە ئەمە بۆ ئەکادیمیەکان،میژوو نوسەکان،بۆ چاودێرانی مێژوو و کەسانێک کە دەیانەوێت ه□س□نگاندن و لێکدانەوە لەبارەی مێژوەوە ئەنجام بدەن ویان بۆ نەوەکانی داهاتو بنوسن و وەک میرات داینێن بەس ب□□ت بەڵام بۆ کۆمۆنیزمی سیاسی ئەوە تەنها خاڵی دەستپێکردنە. باوەڕی ئیم□،ش□ر□ق□ی ئێمە،تێگەشتنی ئێمە و لیکدانەوەمان بۆ ئاڵوگ□□و دیاردەکان هەناگاوی یەکەمە و گرنیەکی چارەنوس سازیشی هەیە بەڵام ئەگەر هەر لێرەدا بوەستین ئیتر کۆمۆنیست نین.ئەتوانیت لەلایەنی شر□ق□و لێکدانەوەو ئەندێشەوە بوەستیت و بیرمەند و لێکۆڵەرەوە یان هونەرمەندێکی مارکسیستی ئاگاو ڕۆشنبیر بیت بەڵام سیاسی نیت.لەخەباتی چینایەتیدا لێکدانەوەی جیهان بەکەڵکی هیچ کەس نایەت.وەک مارکس دەڵێت قسەلەسەر گۆڕینی دونیایە نەک شر□ق□کردنی.

پراتیک لە تەوەری کۆمۆنیزمی سیاسیدا وەستاوە.مەنسور حیکمەت بەشوین مارکسدا کۆمۆنیزمی کرێکاری"بە ماتریالیزمی پراتیک"ناو دەبات.لەنوسراوەو زۆرێک لەقسەوباسەکاندا جەخت دەکاتەوە لەسەر تێکەڵاو بون وکارو پراتیک وەکو گۆشەیەکی گرنگی کۆمۆنیزمی کرێکاری.

کۆمۆنیزمی ناسیاسی تەنانەت بزوتنەوەو حزبەکان وباڵە جیاوازەکانی کۆمۆنیزمیش لەسەر دەورو پێگەی کۆمەڵایەتی وبا□□تی ئەوان لێکناد اتەوە بەڵکو لەسەر بنەمای باوەڕو بۆچونەکانیان بۆ نمونە هەڵسوکەوتی کۆمۆنیزمی فیرقەیی ل□ بەرامبەر باڵەکانی تری کۆمۆنیزمی بۆرژوازیدا کەلە سەدەی بیستەم وبەتایبەت لەدوای شۆرشی ئۆکتۆبەر پێکهاتن لەسەر بنەمای باو□□و هەڵوێست و بۆچونەکانەکانی ئەوانە بوو.ئەحزاب وهێزە سیاسیەکان لەسەر بنەمای ئەوەی کە بۆ نمونە

لە بەرامبەر شۆڕشی ڕوسیا وکۆمۆنیزمی ڕوسی وترۆتسکیزم ویان مائویزم و یان ڕیبازی پارتی زانی و هیتر چ هەڵوێستێکیان هەبوە داوەری و پۆلێن دەکران نەک لەسەر بنەمای بزوتنەوەکان و ئەو ئاڵوگۆڕە بابەتیانەی کە بەشدار بوون تێیدا.ئەوەی کە هەر حزب وهێزێکی سیاسی خۆی چی کارە بووە،لە بزوتنەوەیەکی بابەتی یا شۆڕش وبزوتنەوەی ناڕەزایەتیدا چ جێگاو ڕێگایەکی هەیە،ئەوانە ئەسڵەن جێگەی باس نیە. هەر ڕیکخراو حزبێک لەسەر بنەمای ئەوەی کە تاچ ڕادەیەک بە مەوازینێک کە لە دیدگای کۆمۆنیزمی مەکتەبیدا لەگەڵ پرەنسیپەکاندایە. وەفادار ماوەتەوە یان نەماوەتەوە داوەری دەکرێت.پێوەرەکانیان ئەوەیە کە ئەحزاب وهێزەکان تا چ ئەندازەیەک لە بۆچونی مارکس دورکەوتونەتەوە یان دورنەکەوتونەتەوە،لادەر بون یان نەبون.ڕیک هەروەکو پەیڕەوانی ئاینەکان کە یەکتر بە لادەرو کافرو هیتر تاوانبار دەکەن.

کۆمۆنیزمی کرێکاری دەستەواژەی لادەر(ڕیژیقیۆنیزم) دەنێتە لاوە،مەنسور حیکمەت و کۆمۆنیزمەکەی لەو باوەڕەدایە ئەگەر کەسانێک بەناوی کۆمۆنیزمەوە بەشوێن ئامانج و ئاسۆی ناکرێکاریەوەن،لەڕاستیدا بەرگی کۆمۆنیزمیان کردوەتە بەر بزوتنەوەیەکی تر.کیشەکە لەسەر بزوتنەوەکانە لەگەڵ ئەو ئامانجی جۆراوجۆردا.هەر لەبەرەدایە کە پرکتیک دەتەناو لەکدانەوەکانی کۆمۆنیزمی کرێکاریەوە.کاتێک دەگەینە مەیلەکان وکەسانیکی وەک ستالین وستالینیزم ومائو و مائویزم وهیتر کیسەکە ئەوەنیە کە چ کەسە باش لە مارکس تێگەشتوە یان تێنەگەشتوە،بەڵکو باسەکە لەسەر ئەوەیە کە شوینی بابەتی هێزێک لەخەباتی چینایەیدا لەو قوناغەدا چیە؟سەربەچ بزوتنەوەیەکە؟چ ئاسۆو ئامانجێکی هەیە؟ئەیەوێت بە کوێ بڕوات؟دواتر تیئۆری دێتە ناوەوە.ئەوەی کە هەر هێزێک چۆن ڕونکردنەوە لەبارەی خۆیەوە ئەدات و سیاسەتەکانی تیئۆریزە دەکات باسەکەو ئەوەی کە بەشێوەی بابەتی و واقیعی چ دەورێک دەگێڕن باسێکی ترە.ئەگەر لە حزبێکدا.وای دانێین حزبی کۆمۆنیستی سینی و یان حزبی کۆمۆنیستی ڕوسی،جیاوازی بیروڕا و یان فراکسیۆن و جیابونەوەوهیتر ڕوئەدات لەبەر ئەوەیە کە پرکتیکی جیاواز دەخەنە دەستوری حزبەوە.لەبەر ئەوەنا کە لە بۆچون یەکتر تێناگەن.کێشەکە ئەوەنیە بە نمونە ستالین لە بۆچونەکانی لینین ومارکس باش تێنەگەشتبوو وەیان نویکردنەوەی لە بۆچونەکانی ئەواندا کردبوو.

ئەم شرۆڤەو لیکدانەوەیە لە مەیل و ئەو حزبانەی کە چەپی فرقەیی لەگەڵ ڕیژقیۆنیزم ولادان لە بنەماکانی مارکسیزم،ڕون دەکەنەوە لە باسەکانی مەنسور حیکمەت لە ڕەخنە لە ئەزمونی سۆقیەت(بەڕتەنەکانی

مارکسیزم و مەسەلەی سۆڤیەتدا ١٩٨٥-٨٦) بەوردی شرۆڤەکردوە. بەوتەی مەنسور حکمەت خۆی ئەم شێوە ڕەخنەیە لە ئەزمونی شورەوی خۆی خاڵی دەست پێکردن وبنەمای خۆت وجیهەتگیریو خەتی هزریەک بوو کە چەند ساڵ دواتر بە خستنە ڕوی تیئۆریەکانی کەمەنیزمی کرێکاری کۆتایی هات.

لە تەوەری کەمەنیزمی پراکتیکی مەنسور حکمەتدا شرۆڤەی بزوتنەوەیی لە خەباتی چینایەتیدا جەکەوتوە. مەنسور حیکمەت پێش هەموو شتێک کەمەنیزمی بە بزوتنەوەیەکی کۆمەڵایەتی دەزانی ولە هەڵسوکەوت لەگەڵ حزب و ڕێکخراوو هێزە سیاسیەکانیشدا لە بزوتنەوەکانەوە دەست پێدەکات. ئەوەی کە هەر کەس وهەر حزب و هێزێکی سیاسی چ تایبەت مەندی وناوەرۆکێکی هەیە و بەشوین چ سیاسەت وئامانجێکەوەیە سەرچاوە لە پێگەی یەو لە بزوتنەوە چینایەتیدایە. وەکو نمونە لە تیئۆری ئەمەدا مائو بەیوەستە بە بزتنەوەی مەدەرن وپیشەسازیکردنی چینەوە هەیە. ئەو کەسێک بو کە ئەیویست ڕژێمی نیوە دەرەبەگی ونیوە داگیرکراو تێکبشکێنێت. چین سەربەخۆ و پێشەسازی بکاتەوە بەو ئامانجەش گەشت، ئەمە ناوەرکی ماویزمە. ئەگەر بەناوی مارکسەوە قسەدەکات بەو هۆیەوەیە کە لەو سەردەمەدا دوای شۆڕشی ئۆکتۆبەر مارکسیزم وکۆمەنیزم ئیعتیبار وخۆشەویستی جیهانی وجەماوەری هەبووبەڵام بەشێوەی بابەتی ئەبێت پێگەی مائوو ماویزم لەگەڵ بزوتنەوەکەیدا دیاری بکەیت و شرۆڤە بکەیتبە نمونە نەک بەکتێب سەبارەت بەناکۆکی، بەگشتی بە ڕەخنە وناسینی قوەی بەچونەکان وتیئۆریەکان وسیاسەتەکان سەرەتا دەبێت بزوتنەوەو بنەما بابەتی و کۆمەڵایەتیەکانیان بناسێنیتەوە.

لەبەری پراکتیکیشەوە دەوروپێگەی بزوتنەوەکان چارەنوسسازە. بە کەمەنیزمی دەخالەتکەرو پراکتیک باسی ئەبێت چی بکەین دەستپیدەکات و بە وەڵامی ئەم پرسیارەش ئەبێت بزوتنەوە و ڕەوتی بابەتی کومەڵایەتیەکان بناسیت وشوینی خۆتان لەوەدا بدۆزنەوە.

دەسەڵاتی سیاسی

سێهەم فاکتەر لە جیاکردنەوەی ئەمە لەکەمەنیزمی ناسیاسی خۆی لەدوو فاکتەری گشتگیرو ئەبژیکیقی بینینی خەباتی چینایەتی،وناوەرکی کردەیی و پراکتیکی و دەخالەتکەرانەی کەمەنیزمی کرێکاریەوە سەرچاوە دەگرێت. گرنگی و شوێنی بەدەستەوەگرتنی دەسەڵاتی سیاسیە. ئامانج ئەمەوئیستراتیجی ئیمە لەسەندنی دەسەڵاتی سیاسیە لە بەرژوازی وبەدەستەوەگرتنی دەسەڵاتی سیاسیە. بۆ گەیشتن بەو ئامانجە پێوستە هەزارو یەک کار ئەنجام بدەیت و لەهەزارویەک بزوتنەوەو ناڕەزایەتی ومانگرتن و خەباتدا بەشداری بکەیت. بەڵام لەهەموو ئەم چالاکیانەدا کارو ئامانجی ئیستراتیجی حیزبێکی کەمەنیستی ئەوەیە کە

دەسەڵاتی سیاسی لە بۆرژوازی بسەنێت. ئەمە جەوهەری کۆمۆنیزمی سیاسی وجەوهەری حزبە.

مەنسور حیکمەت ئەوەتە ئەگەر حیزبێک بەدەستەوەگرتنی دەسەڵاتی سیاسی بەسەر سیاسەت وتاکتیکەکان وچالاکیە ڕۆژانەکانی و بیرکردنەوەو ئاسۆکەیدا زاڵ نەبێت و سیاسەتەکانی لە دەسەڵاتی سیاسیەوە نەپچرابێت حیزب نیە بەڵکو هەر زۆر زۆر گروپێکی فشارە.

کۆمۆنیستە مەکتەبیەکان سەبارەت بە دەسەڵاتی سیاسیش وەکو هەموو دیاردەکانی تر، تەنها هەڵوەستەکی دیاریکراویان هەیە. بنەمای هەڵوەستگیریەکەشیان ئەوەیە کە چینی کرێکار ئەبێت خۆی دەسەڵات بەدەستەوە بگرێت. ئەوەی کە چۆن و بەچ شێوەیەک ئەم ڕوداوە ڕوبدات و ئەوەی کە کۆمۆنیستەکان دەوریان چیە دیار نیە لەم نێوەدا وهیتریش. ڕاستە، چینی کرێکارئەبێت دەسەڵات بەدەستەوە بگرێت بەڵام کۆمۆنیستێک کە خۆی بە بەشێک لە بزوتنەوەی چینی کرێکار بە بەدەستەوەگرتنی دەسەڵاتی سیاسی نازانێت ئەوە تەنها چینی کرێکار لە دەسەڵات دور ئەخاتەوە! دەسەڵاتی سیاسی ئەسپێرێت بە جەنی کرێکارو خۆی بێکار دەکات. وەکو مەنسور حیکمەت دەڵێت بەدەستەوەگرتنی دەسەڵاتی سیاسی ئەڵقەی تێپەڕبونە لەشرۆڤەی دونیاوە بۆ گۆڕینی دونیا. کۆمۆنیزمی غەیرە سیاسی چونکە هەموو ژیانی بەشرۆڤەو لیکدانەوەوە سەرقاڵە ئەم ئەڵقەیە بە پێوسیت بازانێت.

گرنگی یەکلاکەرەوەی خەبات بە سەرنگومکردن

چڕبونەوە لەسەر بەدەستەوەگرتنی دەسەڵاتی سیاسی لە ستراتیجی وسیاسەت و کارکردی ڕۆژانەی کۆمۆنیزمی کرێکاریدا ئیمە نزیک دەکاتەوە لە گرنگی سەرەکی و بنەڕەتی سەرنخونکردن وخەبات بۆ سەرنخونی. لایەنەکی گرنگی تیئۆریەکان ونوسینەکان وسیمینارەکانی مەنسوری حیکمەت دوبارەخوێندنەوەو ناساندنەوەی بزوتنەوەی سەرنخوونکردن وتایبەتمەندیەکانیەتی. ڕەخنەو ڕوبەڕوبونەوە لەگەڵ تێزی گەڕان و هێزیە دووی خوردادیەکان دا، چڕبونەوە لەسەر بە ئاسەی وبە دەسەڵاتی وئەزمەو بن بەستی ئابوری وسیاسی ڕژێم. نوسراوەکانی وەکو خەونە ڕە پەنەدرواوەکانی موجاهید، سیناریۆی ڕەش وسیناریۆی سپی، و لە ئاستەکی هزری قوەتر و تیئۆری تر، باسەکی تری یەکلاکەرەوە و بەتەواوەتی نەی و ڕچشکەنی مەنسور حکمەت لەبارەی تایبەتمەندی سەلبی شۆڕش، هەموو نیشاندەری خەباتی بێ وچانی کۆمۆنیزمی مەنسور حکمەتن لە پێناو سەرەو ژێرکردنی حکومەتدا. کاری سەرنخون کردن و چربونەوە لەسەری لەڕاستیدا تەرجومەی سیاسی-عەمەلی تیئۆری حیزب ودەسەڵاتی سیاسی و یەکەکە لە لایەنە جیاکەرەوە گرنگەکانی کۆمۆنیزمی کرێکاریە لە گروپە فشاریەکان و دەستە بیروباوەڕیەکان-مەکتەبیەکانە.

خاڵێکی گرنگی تر سەروژێر بونی بورژوازییە لە جوغرافیای سیاسی دیاری کراوی وەکو وڵات ڕوئەدات.وڵات تەنها دیاردەیەکی بەرژوازی نیە.میللەت-دەوڵەت بەدوای شۆڕشیەکانی بەرژوازی و لەگەڵ دەسەڵاتی نیزامی کاپیتالیستیدا دامەزراون بەڵام وڵات لە هەمانکاتدا دیاردەیەکی سیاسی چینایەتی و ئابوریەکی سیاسی دیاریکراوو کونکرێتە.شێوەی دیاریکراوی خەباتی چیانەیەتی وڵاتێکە.ئاستی گەشەی هێزە بەرهەمهێنەرەکان،یاسای کار،مێژوچەو پێشینەی خەباتی چینی کرێکار،هاوسەنگی هێز،سیاسەت و کارکردەکان و بنیاتی تایبەتی دەوڵەتەکان وهیتر و هیتر هەموو وڵاتێك دیاری دەکرێت.لەم ڕووشەوە کێشمەکێشە چیانیەتیەکانیش تایبەت مەندی وڵاتیان هەیە.بەرژوازی دونیای بە وڵاتەکان دابەشکردوەو دەسەڵاتی سیاسی وەکو نوێنەری میللەت لە جوغرافیایەکی سیاسی دیاریکراودا کە بە وڵات ناوی دەبەن گرتوە بەدەستەوە.ئەمە لەگەڵ دەوڵەتانی بورژوازی لەوڵاتێکی دیاریکراودا لایەنین.ناتوانیت ڕێکخراوی نەتەوەیەکگرتوەکان بڕوخێنیت،ناتوانیت ئیمپریالیزمی جیهانی بڕوخێنین.ناتوانین نیولیبرالیزم سەرنخون بکەین.بەڵام دەتوانیت و ئەبێت لەهەر وڵاتێکدا برژوازی بهێنینە خوارەوە لەدەسەڵات.
وڵات زەوی هەڵسوڕانی سیاسیە و ئەگەر نەتانەویت هەڵسوڕانی سیاسی ئەنجام بدەن ئەوە ئەبێت وەک چەپی دەستەگەرا هەر هەڵوێست گیری ئەنجام بدەن ئیتر وڵات وخەبات لە دژی دەوڵەت لە وڵاتێکدا بە ئەوە هیچ گرنگی وتایبەت مەندیەکی نیە.دەتوانیت لە دژی هەموو دەوڵەتانی بەرژوازی جیهانی و لەدژی ئیمپریالیزمی جیهانی بیت و لەدژی هەمویان هەڵوێست وەربگریت و وتار بنوسیت وزۆر هەست بەخەباتکاریش بکەیت بەبێ ئەوەی لە هیچ مەیدانی خەباتیکی دیاریکراودا ئەرکی بەدواد چونی اسەرنخون کردنی دەوڵەتێکی دیاریکراو لەئەستۆ بگریت،کاتێک وڵات وکاری ڕوخاندنی دەسەڵات لەوڵاتکدا بخیتە لاوە ئیتر خەبات ئەرکێکی کۆنکریتی نیە ئەرکێکی دەرونی و دابڕاوە.لەدژی کاپیتالیزم بەگشتی ولەدژی دەوڵەتەکان بەگشتی بەڵام سەرقاڵی دەستداماڵینی هیچ دەوڵەتێک نیە!ئیوە لە چەپی ئەوروپاوو ڕۆژئاواشدا ئەم مەیلە دەبینن.تەنانەت هێزە"ڕادیکاڵەکان" چەپی دەستەگەرا لە پەیوەند بە دەوڵەتانی خۆیانەوە و بەدەستەوە گرتنی دەسەڵات قسەیەکی وایان نیە بۆ کردن.بۆ نمونە لە ئەڵمانیا هێزگەلێکی چەپ هەن لە پەیوەند بە بابەتە جۆراوجۆرەکانی وەک پەنا بەران و ژینگەپارێزی ولەدژی ڕەیسیزم و شتی تر هەڵوێستی پێشکەوتوخوازانەیان هەیە.بەڵام دەوڵەتی ئەڵمانیا خۆی و ملمانێ لەسەربەدەستەوەگرتنی دەسەڵاتی سیاسی لە ئەڵمانیادا لە دەستوری هیچ حزب وهێزێکی کۆمۆنیستی ئەو وڵاتەدا نیە.کۆمۆنیستە

مەکتەبیەکان لە هیچ وڵاتێکدا دەرگیری خەبات نین بۆ بەدەستەوەگرتنی دەسەڵات.ئەوەیان سپاردوە بە ئەحزابی حکومەتی و بەلای زۆرەوە وەکو گروپی فشار کار لەسەر ئەوانە دەکەن.خۆیان بۆ گەیشتن بەدەسەڵات نە نەخشەکارێکیان هەیە وەنە ستراتیجی ونە هەڵسوڕانێکی دیاریکراویان هەیە.

ڕادیکالیزمی کۆمۆنیستی واتە بەتەواوی تواناوە لەدژی دەوڵەتی خۆماڵی،لەدژی دەوڵەتی کاپیتالیستی لەوڵاتێکدا.کاتێك لینین لە دڵی جەنگی جیهانی یەکەمدا و ل□ بەرامبەر سۆشیال شۆڤێنیستەکانی ئەنتەرناسیۆناڵی دوهەمدا بانگەوازی ئەوەی کرد کە ئەبێت هەموو لولەی تفەنگەکان ڕوبکەنەوە لای دەوڵەتی خۆماڵی.زۆرێک لە هێزەکانی ئەنتەرناسیۆناڵی دوهەم لەناویاندا سۆشیال دیموکراسی ئەڵمانیا ئەو دروشمەیان پەسەند نەکرد و بەوهۆیەوە ب□□شفیەکان ناچار بون لە ئەنتەرناسیۆناڵی دوهەم بچنە دەرەوە. بەڵام لەکۆتاییدا هەر ئەم خەت و هەڵوێستگیریە بوو کە بەشۆڕشی ئۆکتۆبەر کۆتایی هات.لینین هەر خۆی خاوەنی ئەو تیئۆریە بوو کە شەڕی جیهانی شەڕی نێوان هێزە ئیمپریالیستیەکانە بۆ دابەشکردنی جیهان بەڵام لێرەدا بەو ئاکامە نەگەیشت کە ئەبێت لە دژی هەموو ئیمپریالیستەکان ودژی جەنگە ئیمپریالیستی بەگشتی خەبات بکەن.ئەمە تەنها دەیتوانی هەڵوێستگیریەکی ب□ □اوا□ت □ادیکاڵ بێت بەڵام لەکردەوادا پاسیفیدزم بێت.بانگەوازی لێنین ئەوە بوو کە کرێکاران و کۆمۆنیستەکانی هەر وڵاتێک ئەبێت لەدژی دەوڵەتی خۆیان ڕاپەڕن و بەو شێوەیە کۆتای بەجەنگی جیهانی یەکەم بهی□نن. تەنها بەم شێوەیە دەکرێت ک□ نەک تەنها کۆتایی بە شەڕ بهی□نیت بەڵکو کۆتایی بە دەسەڵاتی سەرمایەداریش لە وڵاتانی شەڕکەردا بهی□نیت. بەبۆچونی من ئەم بانگەوازو دروشمی هەموو چەکەکانتان ڕوبکەنەوە دەوڵەتی خۆتان تەنها سنوردار ناکرێتەوە بە کاتی شەڕەوە بەڵکو هەمیشە بە جێیە. ئەو دەقاو دەق تایبەتە بەسەردەمی جەنگ بەڵام بەمانای خواستەنی وگشتی تر بۆ هەموو سەردمەکان ڕاستە. کۆمۆنیزمی سیاسی ئەگەر دەیەوێت لە خەباتی چینایەتیدا لەدژی بۆرژوازی دەور بگێڕێت یەکەمین ئەرک وستراتیجی وفەلسەفەی هەبونی و حیزبایەتیەکەشی ئەوەیە کە بۆ دەست داماڵینی بۆرژوازی لە وڵاتێکی دیاریکراودا شە□ بکات.هەموو تفەنگەکان بکاتەوە دەوڵەتی خۆی.ئەنتەرناسیۆنالیزمی کۆمۆنیستیش واتە هاوکاری وهاوئاهەنگی و پشتیوانی حیزبەکۆمۆنیستەکان لەگەڵ یەکتر بۆ بەدەستەوەگرتنی دەسەڵات لەهەر وڵاتێکدا.بۆرژوازی دەوڵتێکی جیهانی نیە. بەکورتی ئەبێت دەوڵەتێکی دیاری کراو لەوڵاتێکی دیاریکراودا بڕوخێنیت.ئەمە ئارایشتی سیاسیە کە بۆرژوازی داویەتی بەجیهان و پڕۆلیتاریا بۆ ئەوەی سەر بکەوێت

ئەبێت لەهەر لەم ئارایشە سیاسییەدا شەڕبکات. .

کۆبەندی

کۆمۆنیزمی سیاسی گوزارشت لە لایەنێکی گرنگی جیاوازی ئەمە لەگەڵ کۆمۆنیزمی ئایدۆلۆجی ودەستەگەر دەکات.هەر بەو شێوەیەی کە کۆمۆنیزمی کرێکاری نیشاندەری جیاوازی ئەمەیە لەگەڵ کۆمۆنیزمە بۆرژوازییەکاندا.کۆمۆنیزمی ناسیاسی لقێک لە کۆمۆنیزمی ناکرێکارییە کە تایبەتمەندییەکانی مانەوەیە لەسنوری هەڵوێستگیری و مامەڵەی ئایدۆلۆژی کردن و ئیسکۆلاستیکی لەگەڵ بارودۆخ و ڕوداوەکاندا.

تێگەشتنی ئەم هێزانە لەخەباتی چینایەتی بەتەواوەتی ناواقیعی و میتافیزیکییە،پراکتیک هیچ دەوروجیگایەکی نییە لای ئەم هێزانە,بەپلەی یەکەم دەسەڵاتی سیاسی و بەدەستەوەگرتنی دەسەڵاتیش دەورو جێگایەکی نییە.کۆمۆنیزمێک کە کۆمەڵێک تیئۆری و سنووربەندییە. بۆی هەیە کە تەنانەت شرۆڤەو لێکدانەوەیەکی ڕاستیشی بۆدیاردەکان و ڕوداوەکان هەبێت. بەڵام بەشداری کردەیی بۆ ئامانجی گۆڕینی بارودۆخی ئیستا لە فەرهەنگەکەیدا نییە.چاودێرێکە کە لەو دیو پەنجەرەکەیەوە سەیری مەیدانەکە دەکات و لەباشترین دۆخدا وەک داوەرێکی خەباتکار دەردەکەوێت.

ئەوەی کە خەباتی چینایەتی بەرەو کوێ دەڕوات وە بەچ ئاکامێک دەگات ومێژوو چ ڕەوەندێک بەکوێ دەگات و لەوەش گرنگتر ئەبێت چی بکەین بۆ ئەوەی ڕەوەندی ئاڵوگۆڕەکان بەقازانجی چینی کرێکارو بەلای ئامانجی ئینسانی کۆمۆنیستەکانەوە بێت بۆ کۆمۆنیزمی مەکتەبی لە بنەڕەتدا جێگەی باس نییە.خەمی ئەو ئایدۆلۆجی وسنووربەندی وهەڵوێستگیرییە.

بە پێچەوانەوە بۆ کۆمۆنیزمی کرێکاری خەباتی چینایەتی ململانێیەکی بێ وچانی نیوان چینەکانە کە تەنها سنوردار ناکرێتەوە بە سیاسەت وئابورییەوەو بەتەنهاش خەباتی کرێکار نییە لەدژی سەرمایەدار بەڵکو لەمەیدانە جیاوازەکان وبەشە جیاوازەکانی کۆمەڵگەدا لە جموجوڵ دایە وکێشمەکێشێکی چینایەتی هەمیشە لەئارا دایەو تەنانەت ڕوبەڕوبونەوەی نیوان چینی دەسەڵاتداریش هەر کاردانەوەی ئەم ململانێیە.

مەسەلی ئەبێت چی بکەین بنەمای کاری ئێمەیە نەک تەنها ئەبێت چی بڵیت و یان ئەبێت چی نەکەیت.کاتێک لە پراکتیکەوە جوڵە دەکەیت یەکسەر وڵات وەکو شێوەیەکی کۆنکرێتی خەباتی چینایەتی لە سیاسەتەکانی ئیوەدا بەرجەستە دەبێتەوە و بەدەستەوەگرتنی دەسەڵاتی سیاسی و خەبات بۆ سەرنخونکردنی حکومەت لەهەر وڵاتێکدا جێگایەکی یەکلاکەرەوە پەیدا ئەکات.

مەنسور حکمەت تیئۆریسێن وپراکتیکیستی ئەم بۆچونانە بوو و بەدوای هەرەسهێنانی یەکیتی سۆڤیەتدا ئەم ئاڵا یەی بەرزکردوە لەبەر ئەوەی

بەتەواوەتی سەردەمی کۆمۆنیستە ناکرێکاریەکان کۆتایی هاتبوو. من لە سیمینارەکانی ترمدا لایەنەکانی بۆچونەکانی مەنسور حیکمەت وتایبەتمەندیەکانی کۆمۆنیزمەکەیم شرۆڤەکردوە، بەڵام لەم باسەدا ویستم تەنها بایەخ بە تایبەتمەندی سیاسی کۆمۆنیزمی مەنسور حیکمەت و جیاوازیەکانی لەگەڵ کۆمۆنیستە دەستەگەرا و ئایدۆلۆجیکەکاندا بدەم. هیوادارم باسەکە ڕون بێت.

وەرگێڕانی: کاوە عومەر

٢٠٢٠\١٢\٢٥